

Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност

ДЕПАРТМАНУ ЗА АНГЛИСТИКУ

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЗОФСКОГ ФАКУЛТЕТА

УНИВЕРЗИТЕТА У НИШУ

ПРЕДМЕТ: Рецензија рукописа *The Critical Aspects of neo-Victorian Fiction* Данијеле Петковић

Одлуком Наставно-научног већа Филозофског факултета Универзитета у Нишу именована сам за рецензента рукописа *The Critical Aspects of neo-Victorian Fiction* који је за штампу предложила Др Данијела Петковић, доцент Департамента за англистику Филозофског факултета Универзитета у Нишу.

Приложени рукопис на 137 страница састоји се из шест поглавља којима претходи „Увод“ на неких тридесетак страница. Свако поглавље даје критички увид у по један неовикторијански роман: *Hottentot Venus: A Novel* (2003) ауторке Барбаре Чејс-Рибад, *Burial Rites* (2013) Хане Кент, *The Journal of Dora Damage* (2006) Белинде Старлинг, *The Dress Lodger* (1999) Шери Холман, *Star of the Sea* (2002) Џозефа О'Конора и *Affinity* (1999), други роман Саре Вотерс. Данијела Петковић у „Уводу“ образлаже своју намеру да полемише са Мишелом Фукоом пре свега у контексту појма 'био-моћ' којим је Фуко означио праксу модерних држава да регулишу, контролишу и дисциплинују грађанство многобројним техникама потчињавања тела. Носиоци моћи биополитике устројавају становништво политичким средствима која имају економско и биолошко лице и успевају да потчине живот у биолошком, друштвеном, социјалном и емотивном смислу. Здравствени и образовни системи са једне, и правосудни и казнени системи са друге стране производе велике наративе управо са тим циљем. Ауторка приступа овој теми веома систематично и методолошки утемељено тако што најпре дефинише термин 'неовикторијанска проза,' затим појашњава критичке аспекте неовикторијанског романа, потом разматра метанаратив био-моћи и најзад се осврће на неовикторијанизам као на нови оријентализам с обзиром на његов доживљај сексуалности. Она неовикторијанском прозом сматра романије чија се радња догађа у 19. веку, најчешће у Британији, а које су писали англофони аутори нашег доба. Ови романи бацају светло не само на викторијански период британске историје већ и на неовикторијански постмодерни период који је његов неолиберални продужетак. Оно што је заједничко овим романима јесте перспектива жртве што ауторка узима као окосницу својих тумачења из угла родних и анималних студија и указује на штетне ефекте дисциплинујуће и биополитичке модерности.

Формулација наслова појединачних поглавља јасно предочава истраживачки фокус др. Петковић. **“A tiger will perhaps tear you to pieces, but he will not steal your life”:** **The Politics of Animal Use in Barbara Chase-Riboud’s *Hottentot Venus: A Novel***, као наслов првог поглавља, сажима њено критичко бављење анимализацијом људске јединке у контексту суштински истог третмана који колонизовани народи и животиње (домаће, дивље и кућни љубимци) имају у нашем капиталистичко-империјалистичком свету запоседutom процесима комодификације и експлоатације. Наслов другог поглавља такође одмах указује на истрајност интересовања ауторке за злостављање жена и животиња помоћу истих технологија и истих дискурса: **“Like a Lamb Ripe for Slaughter”:** **Female Body, Law and “Domestic” Animals in Hannah Kent’s *Burial Rites***. Поигравајући се терминима ‘анимално’ и ‘криминално,’ ауторка појашњава како се у датом роману ови друштвно-правни конструкти злоупотребљавају за иживљавање над људима и животињама. Треће поглавље под насловом **“The public face of this private volume”:** **Feminism, Pornography and the Subversion of the Gendered Public/Private Dichotomy in *The Journal of Dora Damage*** истражује порнографску праксу викторијанског периода у контексту савремених феминистичких интерпретација. Ауторка сматра да се гинекологија тога времена намеће као критички потенцијал за феминистичко проучавање границе између јавног и приватног. **Cor Sanctum/Ectopia Cordis: The Meaning of the Human Heart between the Clinical Heart and Romanticism in *The Dress Lodger*** представља наслов четвртог поглавља у коме ауторка наставља да размишља о клиничкој пракси 19. века и њеним дисциплинујућим аспектима. Дилема како сагледати људско срце, да ли као неки анимални и механички део људског бића или, у хришћанском духу, као Свето Срце, мучила је клиничаре тога доба, па и до данас остала велика недоумица. Као симбол, а можда и седиште емоција, људско срце је у средишту игара моћи неких институција и традиција на којима почива наша цивилизација. Петом поглављу је дат наслов **“That name is a wealth to you”:** **The Necropolitics of the Great Famine, and the Politics of Visibility, Naming and (Christian) Compassion in Joseph O’Connor’s *Star of the Sea*** јер се у њему ауторка бави геноцидним поступцима британске владе као одговором на Велику глад у Ирској. Некрополитика као вид биополитике приказана је у роману у комплексној спрези са хришћанством, а као начин да се историјске неправде ублаже предочено је враћање видљивости жртвама путем именовања и саосећања. Наслов шестог поглавља **Problematizing Leniency and Panopticism: Victorian Prison in neo-Victorian Fiction and *Discipline and Punish*** делимично покрива и казнени аспект романа из претходног поглавља и наставља тему садистичког телесног кажњавања приказаног у роману Саре Вотерс. Затвор као казнено-поправна институција приказан је у свој сложености односа и процеса који се у њему догађају при чему је монопол над насиљем издвојен као његова трајна и суштинска одредница.

Сва поглавља су тематски повезана и по дужини фино избалансирана, а крећу се од 11 до 17 страница текста. Након њих наведена је обимна Библиографија на 16 страница.

На основу овог кратког резимеа рукописа *The Critical Aspects of neo-Victorian Fiction* Данијеле Петковић може се закључити да је у питању студија са јасно изнетом кључном идејом: да неовикторијански роман разоткрива и критикује модалитете моћи, и то пре свега у овом тренутку, приказујући њене форме и злоупотребе у прошлости. Циљ ове књиге је да се полемички постави према ставовима Мишела Фукоа изнетим у његовим текстовима *Рађање клинике - археологија медицинског опажања* и *Надзирати и кажњавати: настанак затвора*. Ауторка признаје да су је романи из њеног корпуса нагнали да детаљније истражи викторијански период што ју је довело до закључка да су сличности између 19. и 21. века толико упадљиве да се не може говорити о дисконтинуитету нити о радикалној различитости ових периода у односу на инструменте моћи који се у њима користе. Из тог разлога она сматра да је неопходно утврдити ко је, када и на који начин ућуткан, а пре свега са којим циљем, што је ставља у позицију да неке Фукоове ставове потврди, а друге доведе у питање. Она жели да обелодани механизме, процедуре и дискурс који се користи да се прикрије насиље над људима те јој је тзв. фукоовска тема веома блиска – непрекидна изложеност појединца туђем погледу производи потчињавање дискурсу моћи. Они који су посебно подложни овој врсти насиља спадају и данас у маргинализоване групе: деца, жене, сиротиња, проститутке, ментални болесници и припадници других раса. С обзиром на лична интересовања ауторке, овде се морају додати и животиње будући да је њихов положај у 19. веку био веома сличан статусу наведених рањивих група, а и данас је ова паралела веома основана ако се узме у обзир индустрија производње меса, на пример. Био-моћ се показује као релевантан термин који олакшава критичко разматрање савремене политичке праксе обележене нерешеним питањима штете коју наноси економски (нео)либерализам, утилитаризам, социјал-дарвинизам, сиромаштво и родна неравноправност.

Кључна идеја и циљеви ове студије реализовани су у тексту на академски изузетан начин. Необично критички зрелим и богатим енглеским језиком Данијела Петковић заузима став да неовикторијански роман заслужује посебну пажњу јер успева да рекреирањем различитих контекста 19. века илуструје друштвени, политички и економски континуитет који се видно манифестује последњих деценија: јаз између богатих и сиромашних је све већи, ниво неравноправности расте, услови рада радничке класе су све гори, глобална несигурност и звецкање оружјем су присутни као у време Империје, враћају се разне искорењене болести, закон постаје оруђе за терорисање, а класна припадност одређује све аспекте живота. Писци романа које је ауторка одабрала свесно повлаче паралеле између садашњег и викторијанског периода да би показали како се новим модалитетима, дискурсом и институцијама

одржава неравнотежа моћи настала у прошлости са подједнако погубним последицама.

Највећи квалитет ове студије огледа се у храбрости ауторке да увек изнесе свој лични став. Она се не устеже да користи прво лице једнине када полемише са несумњивим светским ауторитетима као што је Мишел Фуко, при чему никада не напушта ниво потпуно аргументоване расправе показујући завидан ниво информисаности. Данијела Петковић јасно каже када са Фукоом дели исту позицију као и када се не слаже са његовим ставовима, без обзира на њихову општу прихваћеност у критичкој јавности. За разлику од Фукоа она је гледишта да су род, раса и класа, као и припадност врсти, и данас веома важни код проучавања структура и механизма моћи. Даље, темељно познавање викторијанске књижевности омогућава јој да суверено упоређује достигнућа неовикторијанског романа и смешта их у одговарајући контекст. При томе, она се ограђује од постмодерних тенденција јер верује у важност метанарација и познавања историје. Неповерљива према официјелним верзијама историје, Др Петковић сматра да се у одабраним романима често може наћи много јаснија слика датог периода из критичког угла и кроз имагинативну рекреацију самог аутора. То у суштини значи да се она ставља на страну креативног стваралаштва као вида друштвене ангажованости тако да и њено бављење књижевном анализом у ствари показује високу свест коју један интелектуалац, а пре свега професор универзитета, треба да има о садашњем друштвено-историјском тренутку и појавама које га карактеришу. Убедљивост аргумената које Данијела Петковић износи у сваком поглављу потиче и из ове личне мотивисаности и ангажованости у академском смислу настале услед искрене забринутости над судбином наше цивилизације. Вера у моћ књижевности да утиче на друштвену правду чини Петковићеву припадником мале групе ентузијаста који писаној речи дају моћ оружја којим се може променити друштвена свест, кориговати неправда прошлих периода и утицати на будуће трендове.

Неколико предлога ауторки би елиминисало потенцијалне замерке читалаца. „Уводу“ би се могао дати одговарајући наслов јер је и тај део текста тематски заокружена целина иако му је циљ да уведе проблематику образложену у самим поглављима. У резимеу поглавља при крају „Увода“ треба избегавати понављање реченица које се касније у истој формулацији јављају у тексту тих поглавља. Референце за пето поглавље треба технички усагласити са референцама за остала поглавља.

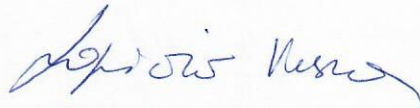
Да закључим: Рукопис *The Critical Aspects of Neo-Victorian Fiction* Данијеле Петковић несумњиво представља значајан допринос науци о књижевности, и то не само на нашим просторима. Чињеница да су нека поглавља објављена као прилози у уваженим часописима и од признатих издавача (*Brno Studies in English, Gender Studies, Cambridge Scholars Publishing, Studi irlandesi, Primerjalna književnost*)

подразумева међународну потврду њихове вредности као и то да су ови текстови доступни на ширем академском простору. Из тог разлога их треба у овом проширеном и ревидираном облику са исцрпним уводним чланком учинити доступним пре свега нашој универзитетској јавности, али и осталој академској публици. Викторијанска књижевност је на свим катедрама за енглески језик и књижевност у нашој земљи обавезан предмет који би се могао додатно обогатити увођењем неовикторијанских аспеката чиме би се осавременио и студентима учинио много релевантијим за садашњи тренутак. Студија *The Critical Aspects of neo-Victorian Fiction* Данијеле Петковић у том смислу представља помоћ и инспирацију колегама који се њиме могу служити у настави и у научном раду.

Из ових разлога сматрам да рукопис *The Critical Aspects of Neo-Victorian Fiction* који је за штампу предложила др Данијела Петковић подиже ниво научне мисли у Србији и без резерви га предлажем за штампање.

У Нишу,

30. априла 2019.

Др Весна Лопичић, ред.проф.

Англоамеричка књижевност и култура

Филозофски факултет